

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

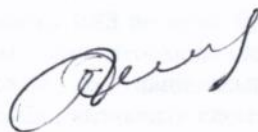
На правах рукопису

ЖЕЛУДКОВА ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ
НАРОДНОГОСПОДАРСЬКОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СТВОРЕННЯ
СПЕЦІАЛЬНИХ (ВІЛЬНИХ) ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН**

спеціальність 08.02.03 - Управління , планування і державне
регулювання економіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ 1996

Дисертація є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному економічному інституті
Міністерства економіки України (м.Київ)

Науковий керівник - кандидат економічних наук, старший
науковий співробітник

Чмир Олена Сергіївна

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор

Фінагін Валентин Вікторович

кандидат економічних наук

Соїна Олена Валентинівна

Провідна організація - Інститут регіональних досліджень НАН
України

Захист відбудеться " " _____ 1996 р. о _____ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради (Д 01.51.01) по захисту
дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
при Науково-дослідному економічному інституті Міністерства
економіки України (252103, Київ - 103, бульвар Дружби народів, 28,
5 поверх, зал засідань).

З дисертаційною роботою можна ознайомитись у бібліотеці НДЕІ
Мінекономіки України.

Автореферат розіслано " " _____ 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої ради

Бондар І.К.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Актуальність дослідження.

В умовах реформування економічної системи України та побудови динамічного відкритого суспільства з високим рівнем соціальної орієнтованості необхідно у найкоротші строки знайти рішення, здатні принципово вплинути на стабілізацію ситуації і в подальшому стимулювати економічний розвиток. Важлива роль у подібній трансформації планово-централізованої економіки у багатокладену ринкову належить державному регулюванню. Саме держава може забезпечити проведення структурної перебудови, пом'якшення галузевих і територіальних диспропорцій, стимулювання науково-технічного прогресу та інше.

Разом з тим, необхідно використовувати всі форми стимулювання господарської діяльності суб'єктів підприємництва, в тому числі нетрадиційні ринкові механізми, співробітництво з іноземними партнерами, залучення прямих іноземних інвестицій. Зокрема, широкомасштабне залучення іноземних інвестицій в економіку України дозволить реалізувати як довгострокові стратегічні цілі, так і середньострокові та поточні цілі, серед яких подолання економічної кризи, стабілізація та зростання виробництва, підвищення рівня життя населення.

Як свідчить світовий досвід, стимулювати приплив іноземних інвестицій у найкоротший строк можна шляхом створення особливих територіальних формувань у вигляді вільних економічних зон (ВЕЗ). Станом на 1.01.1996 р. в світі існувало більше тисячі вільних зон. В них виробляється і з них вивозиться біля 15% продукції світового торгового обороту. Вільні зони діють по принципу "шлюзів", завдяки яким національні товари та послуги поступають на світовий ринок, а іноземні ресурси вливаються в національну економіку, відіграючи важливу роль у розвитку економічної системи.

Проте, іноземний досвід створення і розвитку ВЕЗ не може бути повністю запозиченим країною - реципієнтом. Тому необхідно після детального його вивчення, розробити адаптовані до національних умов основні принципи зонування в Україні, визначити систему цілей, встановити пріоритети галузевої і функціональної орієнтації вільних зон, створюваних в Україні.

Розробці проблеми створення і функціонування вільних економічних зон присвячені дослідження ряду вчених-економістів - Баряшнікова О.С., Дергачова В.О., Гаврилюка О.В., Комелєва Ю.В., Соїної О.М., Рум'янцева А.П., Чмир О.С. та інших.

В роботах цих авторів докладно висвітлений досвід створення і функціонування зон у окремих країнах, здійснено аналіз виробничої структури зон, узагальнені основи механізму діяльності. Разом з тим, вимагають свого вивчення і одночасно вирішення методологічні і методичні питання здійснення відбору підприємств - суб'єктів зони, проведення оцінки ефективності інвестиційних заходів, розробки принципів державного регулювання створення і діяльності вільних економічних зон. Останнє, а також необхідність стимулювання процесу створення ВЕЗ в Україні і визначає актуальність та практичну цінність проведення даного дослідження.

1.2. Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є вивчення світового досвіду по створенню і функціонуванню вільних економічних зон, розробка методичних положень по проектуванню і оцінці економічної ефективності формування ВЕЗ в Україні.

Така мета дисертаційного дослідження обумовила постановку і вирішення наступних задач:

- визначення сутності поняття - "вільна економічна зона";
- визначення типології вільних економічних зон;
- встановлення та узагальнення вимог до регіону розміщення ВЕЗ;
- вивчення мотиваційного механізму державної політики створення ВЕЗ;
- розробка методичних положень відбору підприємств - суб'єктів зони;
- опрацювання методичних підходів до визначення економічної ефективності інвестицій держави у проекти ВЕЗ;
- виявлення предумов формування проекту ВЕЗ у Маріупольському регіоні;
- оцінка економічної ефективності державних інвестицій у проект ВЕЗ "Азов'є".

1.3. Предмет та об'єкт дослідження. Предметом даного дослідження є теоретичні, методологічні та методичні питання сутності, типології, методології та методики визначення ефективності державної політики створення ВЕЗ. Об'єктом дослідження виступає економіка регіону (м.Маріуполя) та макроекономіка України.

1.4. Методи дослідження та інформаційна база.

Теоритичною основою та методологічною базою проведеного дослідження стали основні положення і принципи теорії державного регулювання економіки та вільних економічних зон, формування ринку, а також праці провідних економістів по визначеній тематіці, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів та інші документи і матеріали.

Під час проведення досліджень використовувались методи системного і статистичного аналізу, балансовий, нормативний, екстраполяції, моделювання економічних процесів та інші.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі і нормативні документи України, статистичні документи України, статистичні збірники "Народне господарство України", "Фінанси України". Основні показники соціально-економічного розвитку Донецької області і м.Маріуполя, матеріали Організації промислового розвитку при ООН (ЮНЦДО), Центру ООН по ТНК, Міжнародної організації праці, міжнародного семінару в Україні (1991 р.) "Практичний досвід створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон".

1.5. Наукова новизна. В результаті проведеного дослідження були одержані такі суттєві результати:

- уточнена сутність поняття "вільна економічна зона", як частини території приймаючої країни, в межах якої встановлюється спеціальний правовий режим економічної діяльності;
- проведено групування вільних економічних зон відповідно до завдань, які ставить приймаюча країна, у тому числі з виділенням зовнішньоторговельних, економічного розвитку технологічних і спеціалізованих зон;
- узагальнені вимоги до регіону розташування вільних економічних зон, що створює наукове підґрунтя рішення про заснування ВЕЗ;
- визначено способи участі держави в інвестуванні ВЕЗ шляхом використання каналів прямого і непрямого фінансування;
- розроблені методичні положення по відбору підприємств - суб'єктів зони для заповнення економічного простору ВЕЗ, які базуються на відповідності цільовій і функціональній спрямованості зони;
- у відповідності з показниками діючої системи національних рахунків, опрацьовані методичні підходи визначення економічної ефективності державних інвестицій у проект ВЕЗ;

- проведено аналіз передумов формування ВЕЗ "Азов'є" у м.Маріуполі та визначено економічну ефективність державних інвестицій в реалізацію цього проекту.

Достовірність наукових положень дослідження підтверджується їх відповідністю фундаментальним положенням економічної теорії, використанням офіційних методичних і статистичних матеріалів. Одержані в дисертаційному дослідженні висновки і пропозиції були піддані експертизі при обговоренні їх на науково-практичних конференціях і семінарах, спеціалістами Міжвідомчої комісії при Кабінеті Міністрів України по розгляду і підготовці документів спеціальних (вільних) економічних зон, а також в процесі узгодження пакету документів ВЕЗ "Азов'є".

1.6. Практична значимість. Результати дослідження дозволяють здійснити практичні заходи по проектуванню і створенню вільних економічних зон в Україні. Зокрема, методичні положення по відбору органами управління ВЕЗ підприємств - суб'єктів зони, методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної політики держави у ВЕЗ можуть бути використані на етапі планування і створення вільних економічних зон. Інші положення дисертації, доведені до практичної реалізації у проекті ВЕЗ "Азов'є", можуть бути використані при організації конкретної вільної зони.

1.7. Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження використані при розробці комплексного проекту створення ВЕЗ "Азов'є" в Маріуполі регіоні, зокрема, при підготовці пакету документів у складі проекту Закону України "Про вільну економічну зону "Азов'є", "Положення про статут, систему управління і офіційну назву ВЕЗ "Азов'є", "Техніко-економічне обґрунтування доцільності створення і функціонування ВЕЗ "Азов'є" та "Точного опису кордонів ВЕЗ "Азов'є".

Методичні нароби були використані при вирішенні проблеми формування джерел надходжень фінансових коштів до бюджету м. Маріуполя, тендерним комітетом при Маріупольському міському виконавчому комітеті для організації і проведення тендеру, здійсненні досліджень з проблем оцінки ефективності функціонування приватизованих підприємств за замовленням представництва Фонду державного майна України в м. Маріуполі.

Основні положення дисертації доповідались та обговорювались на наукових, науково-практичних конференціях і семінарах, у тому числі:

"Проблеми підвищення ефективності використання морегос-подарського комплексу у портово-промислових містах України", м. Маріуполь, 1994 р. та "Вільні економічні зони: проблеми створення і розвитку", м. Київ, 1995 р.

1.8. Зв'язок з планом НДР. Дисертаційне дослідження проведено в процесі виконання плану науково-дослідних робіт НДР, зокрема при виконанні теми 21-96.1 "Науково-методичні і організаційні питання створення і функціонування виробничих ВЕЗ".

1.9. Публікації по темі дисертації. Основні положення роботи викладені в 17 наукових працях загальним обсягом 18,7 друк. арк.

1.10. Структура та об'єм роботи. Дисертація складається із вступу, трьох глав, висновків та пропозицій, списку використаної літератури, що містить 67 назв. Робота викладена на 143 сторінках машинописного тексту, включає 17 таблиць та 3 малюнки.

Зміст роботи

Вступ.

Глава 1. Вільні економічні зони в системі світової економіки.

1.1. Поняття, сутність та типологія ВЕЗ.

1.2. Світовий досвід функціонування ВЕЗ.

Глава 2. Організаційно-методичні основи створення ВЕЗ і формування державної політики в галузі зонування.

2.1. Основи формування і реалізації державної політики по відношенню до ВЕЗ.

2.2. Методичні положення по відбору органами управління ВЕЗ підприємств - суб'єктів зони.

2.3. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної політики держави у ВЕЗ.

Глава 3. Обґрунтування доцільності інвестування проекту вільної економічної зони "Азов'є".

3.1. Аналіз передумов формування ВЕЗ в м. Маріуполі.

3.2. Характеристика основних проектних рішень вільної економічної зони "Азов'є".

3.3. Оцінка економічної ефективності державних інвестицій в реалізацію проекту вільної економічної зони "Азов'є".

Висновки і пропозиції.

Список літератури.

1.11. Короткий зміст дисертаційної роботи. У вступі обґрунтована актуальність теми, розкриті цілі, задачі та методи

дослідження. Визначено предмет і об'єкт дослідження, наукова новизна роботи, наведено основні теоретичні і практичні результати.

У першій главі розглядається поняття, сутність та типологія вільних економічних зон, узагальнюються вимоги до регіону розміщення ВЕЗ, що ставить на наукову основу визначення галузевої структури та спеціалізації зони, детально аналізується світовий досвід створення та функціонування вільних економічних зон.

У другій главі досліджуються основні проблеми формування і реалізації державної політики щодо вільних економічних зон, обґрунтовуються методичні положення, пов'язані з відбором органам управління і господарського розвитку ВЕЗ підприємств - суб'єктів зони, а також розроблюються методичні підходи до визначення економічної ефективності

державних інвестицій у вільну економічну зону.

У третій главі проводиться обґрунтування доцільності інвестування державою проекту створення вільної економічної зони "Азов'є". Для цього аналізуються основні фактори формування комплексної вільної зони у м. Маріуполі, розглядаються альтернативні проектні рішення, проводиться оцінка економічної ефективності використання державних коштів на реалізацію проекту.

У заключній частині роботи даються науково обґрунтовані рекомендації щодо визначення доцільності створення і функціонування вільних економічних зон комплексного типу, а також ефективність для України як приймаючої держави, створення комплексної вільної економічної зони "Азов'є" у м. Маріуполі Донецької області.

1.12. На захист вносяться такі положення дисертаційної роботи:

- уточнене поняття вільної економічної зони, яке визначається як "частина території приймаючої країни, в межах якої встановлюється спеціальний режим економічної діяльності";

- нове групування вільних економічних зон з виділенням зовнішньоторговельних, економічного розвитку, технологічних і спеціалізованих;

- методичні положення по відбору органом управління ВЕЗ підприємств - суб'єктів зони для заповнення економічного простору вільної зони;

- методичні підходи до визначення економічної ефективності державних інвестицій у проєкті ВЕЗ;

- основні положення проєкту створення ВЕЗ "Азов'є" і дані визначеної економічної ефективності державних інвестицій в реалізацію проєкту.

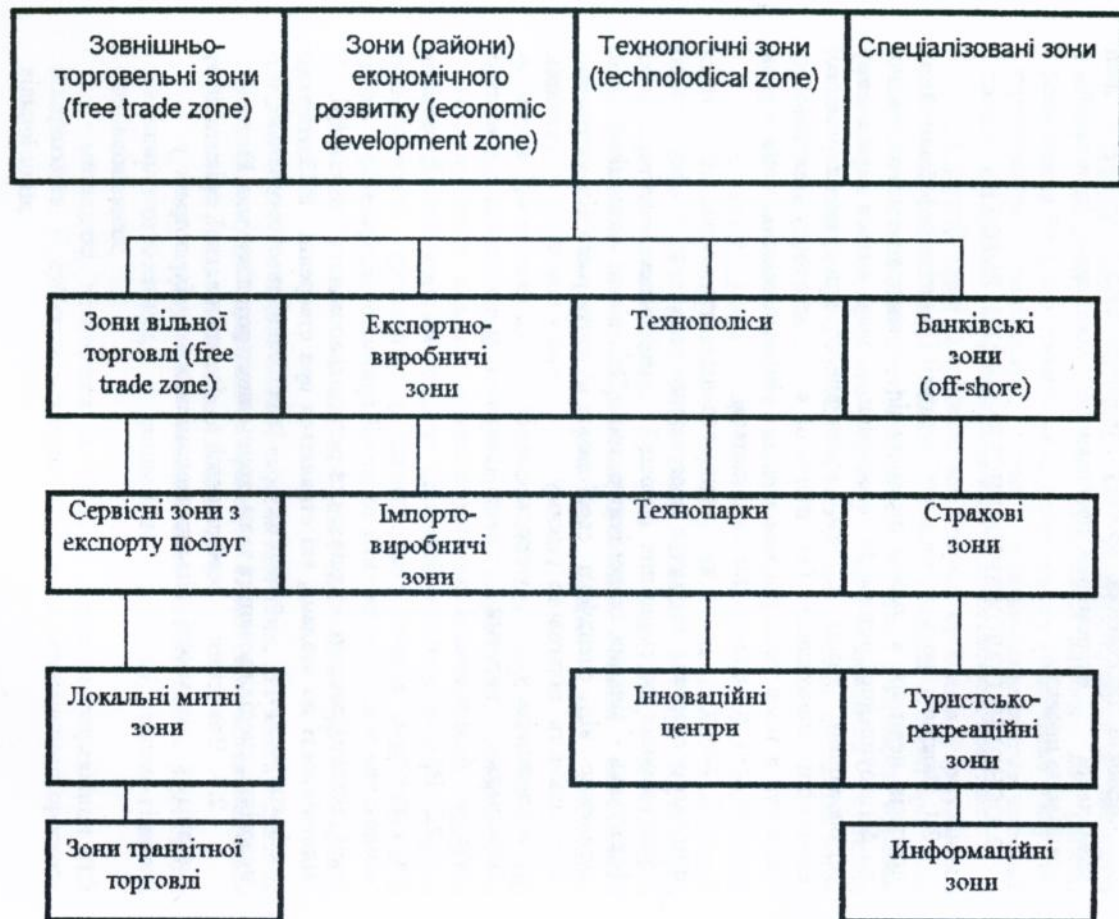
2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Важлива роль у реалізації стратегії і тактики реформа-ційних процесів держави в умовах переходу від планово-централізованої до багатуокладної ринкової економіки відводиться державному регулюванню. Разом з тим, ефективне функціонування ринкової економіки неможливе без інтеграції в міжнародну економічну систему, в тому числі шляхом задіяння різноманітних каналів і форм зовнішньоекономічного співробітництва.

2.2. Аналіз розвитку світогосподарських зв'язків на протязі поточного сторіччя засвідчує прогресивну роль у формуванні міждержавних торговельних операцій спеціальних територіальних формувань - вільних економічних зон. Всі вільні економічні зони, незалежно від специфіки своєї назви, об'єднуються спільністю рис. Це: наявність пільгового режиму ввозу-вивозу товарів, відокремленість у господарському і валютно-фінансовому відношенні, високий рівень активності у зовнішньоекономічних зв'язках, тісні зв'язки зі світовим ринком.

2.3. Враховуючи особливості зон різної спеціалізації, розмірів та структури, можна встановити, що у загальному плані вільна економічна зона - це частина території приймаючої держави, в межах якої встановлюється спеціальний режим економічної діяльності. У відповідності до завдань, які ставляться при створенні ВЕЗ, можна виділити чотири основних типи: зовнішньоторговельні, технологічні, спеціалізовані та зони економічного розвитку (мал.1).

2.4. Вивчення особливостей функціональної орієнтації та механізму діяльності вільних економічних зон, їх потреб у

Мал. 1. Типи вільних економічних зон

забезпеченні інфраструктурними елементами та з позаональним простором, дозволило сформулювати та класифікувати основні принципи вибору території розміщення ВЕЗ. Зокрема, для зон зовнішньоторговельного типу необхідна високорозвинена транспортна інфраструктура, для торговельно-виробничих - промислового виробництва, для техно-логічних - наукового і тісно пов'язаного з ним виробничого потенціалу, спеціалізованих - особливі види природно-кліматичних ресурсів, або сприятливі умови для розвитку мережі особливих видів послуг тощо.

2.5. Аналіз світового досвіду створення та функціонування вільних економічних зон в системі світової ринкової економіки, проведений на основі узагальнених даних по визначених типах зон, вивчення тенденцій і закономірностей їх розвитку, дозволили встановити вплив спеціальних (вільних) економічних зон на економіку приймаючої країни у економічній, соціальній, екологічній сферах. З одного боку, ВЕЗ спричиняють збільшення сумарних обсягів продукції і, відповідно, - вартості експорту, зростання бюджетних надходжень, більш повне задоволення потреб населення у високоякісних продуктах та товарах. З другого боку, анклавний характер зон обмежує передачу новітніх технологій, обсягів виробництва, технологічні можливості виробництва організацією найпростіших складальних, штампувальних і т. п. операцій.

2.6. Встановлено, що в умовах глибоких політичних і економічних перетворень, коли відбувається різкий спад виробництва, зростає інфляція, посилюється дестабілізація економіки, збільшується дефіцит державного бюджету, особливого значення набуває державне регулювання економіки із застосуванням методів і механізмів, здатних збільшити доходи бюджету, покращати економічну ситуацію в цілому.

2.7. Одним з напрямків активізації підприємства та зовнішньоекономічного співробітництва є залучення іноземних інвестицій за допомогою вільних економічних зон. Для забезпечення потрібної державі та регіону розташування цільової і функціональної орієнтації ВЕЗ, їх високої ефективності доцільно застосувати механізм конкурсного відбору потенційних учасників ВЕЗ та їх проєктів на основі технічного, фінансового і економічного критеріїв.

2.8. В роботі запропоновано спеціальний порядок критеріального відбору потенційних суб'єктів господарської діяльності ВЕЗ. Він

передбачає проведення тендеру, який повинен забезпечити відповідність підприємств, що створюються в зоні цільової і функціональної орієнтації, а також етапності розвитку зони. Саме цим шляхом досягається створення в зоні конкурентного середовища, розширення ринку нових технологій, товарів та послуг, запровадження екологічно чистих, ресурсозберігаючих технологій.

2.9. Дослідження показали, що вирішення питання про доцільність формування вільних економічних зон, які здатні суттєво вплинути на ефективний розвиток економіки країни, безпосередньо пов'язано з якістю розробки ТЕО ВЕЗ та наявністю методичних підходів до визначення ефективності створення і функціонування вільної зони. В роботі запропонована методика оцінки економічної ефективності створення вільної зони для приймаючої держави (народногосподарський аспект) і прогнозування можливих наслідків, які можуть виникнути при реалізації альтернативних варіантів.

2.10. Виходячи з конкретних умов створення вільної економічної зони і ступеню участі приймаючої держави в обсягах вкладень сукупного капіталу, запропоновано можливі способи інвестування державою проекту ВЕЗ, у т. ч. пряме (капітальні вкладення та інвестування шляхом надання займів) та опосередковане інвестування (витрати держави, пов'язані з витратою бюджетних коштів в результаті встановлення пільгового інвестиційного клімату для суб'єктів ВЕЗ).

2.11. Виходячи з запропонованої класифікації способів інвестування, витрати держави по створенню вільної економічної зони складаються з вартості матеріальних активів території, що виділяється під ВЕЗ, розміщеної на ній інфраструктури, а також недодержаних прибутків (різниця фінансової діяльності підприємств у звичайних і пільгових або зональних умовах). Надходження держави в результаті реалізації ідеї створення ВЕЗ по даній методиці визначаються, як сукупні надходження до бюджету по всіх видах податків від діючих і новостворених підприємств за умови організації зони та впровадження пільгових режимів функціонування суб'єктів ВЕЗ за весь період дії проекту.

2.12. Запропоновані методичні підходи до визначення прибуткової і витратної статей держави при створенні ВЕЗ дозволять розрахувати кількісні значення чистого потоку платежів, які представляють собою різницю поточних доходів та вартості

матеріальних активів, які передаються для використання вільній економічній зоні на весь період її існування, і витрат, що несе держава при виборі альтернативного варіанту розвитку території шляхом створення зони. Економічну ефективність державного інвестування вільної економічної зони підтверджують розрахунки системи показників, які застосовуються для оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів.

2.13. Проведений аналіз вихідного рівня соціально-економічного розвитку м.Маріуполя показав, що при територіальній концентрації промисловості, яка у два рази вища ніж у середньому по Україні, значно відстає розвиток харчової і легкої промисловості. Це надає можливості забезпечити населення регіону багатьма товарами народного споживання. Крім того, регіональні диспропорції призвели до виникнення проблеми зайнятості, яка особливо загострилась в умовах економічної кризи.

Наявність значного виробничого потенціалу, вільної робочої сили, розвинутої мережі транспортних комунікацій (включаючи залізничний вокзал, морський та аеропорт), забезпеченість електроенергією, питною водою, достатня розвиненість промисловості будівельних матеріалів і потужностей капітального будівництва, створюють необхідні передумови для формування тут вільної економічної зони.

2.14. Розташування м.Маріуполя на перехрещенні основних внутрішніх і зовнішньоекономічних вантажопотоків півдня України, наявність транспортного вузла, існування розвинутого складського господарства і підприємств, що спеціалізуються на переробці вантажів, свідчить про доцільність створення зовнішньоторговельної зони. Разом з тим, діючий промисловий потенціал регіону, мобільний інвестиційно-будівельний комплекс, доступна ресурсна база, надлишок кваліфікованої робочої сили підтверджують можливість розвитку вільної зони у виробничому напрямку. У підсумку найдоцільніша організація комплексної торгово-виробничої ВЕЗ.

2.15. Визначення галузевої спеціалізації і структурного складу Маріупольської торгово-виробничої зони "Азов'є" було проведено на основі використання рекомендацій Комісії ООН по промислому розвитку (ЮНЦДО), а також нормативів заповнення внутрішнього простору однопрофільних зон. На території ВЕЗ передбачається створення 35 підприємств виробничого призначення 4 -

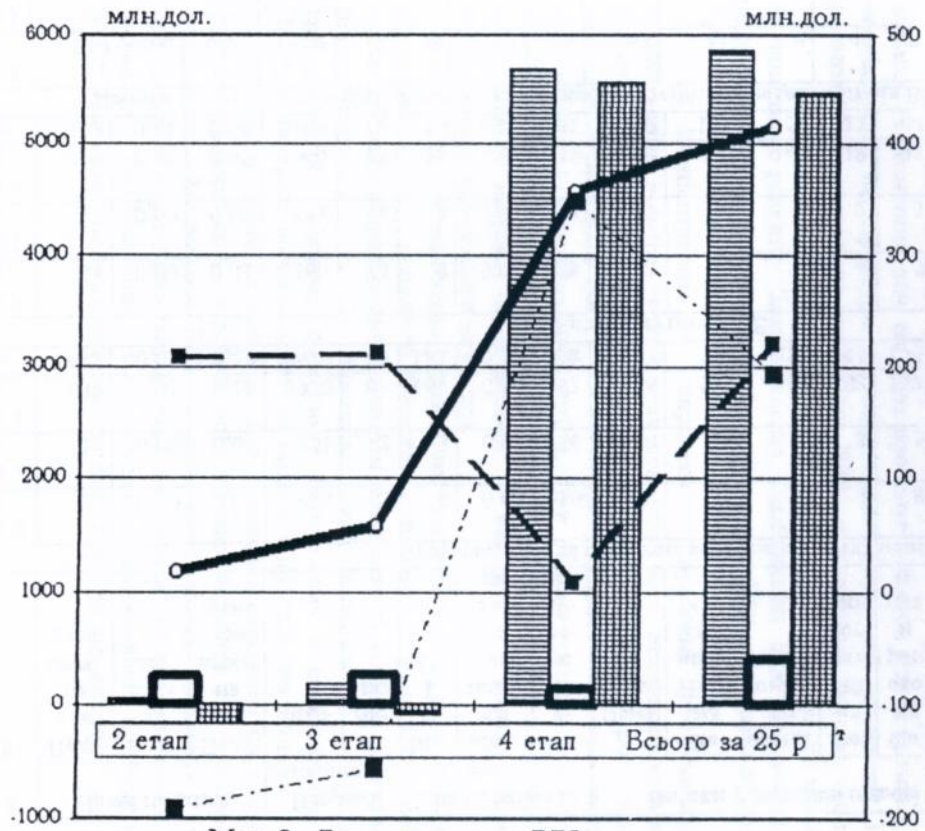
підприємств виробничої інфраструктури, 7 - соціально-побутового, культурного та адміністративного призначення. Залучення інвестицій і заповнення внутрішнього економічного простору зони планується здійснити на протязі 10-12 років від моменту заснування ВЕЗ. (мал. 2., табл. 1.)

2.16. Визначення економічної ефективності державних інвестицій в реалізацію проекту створення і функціонування вільної економічної зони "Азов'є" проведено на основі розроблених автором методичних положень. Відповідно до них абсолютне значення суми сукупних грошових надходжень до бюджету від підприємств ВЕЗ "Азов'є" за весь період її функціонування, з урахуванням дії пільгового режиму, у 2,6 рази перевищує абсолютне значення суми сукупних грошових надходжень до державного бюджету по всіх видах існуючих податків від підприємств, які зараз діють на території майбутньої ВЕЗ при фактично існуючих режимах оподаткування.

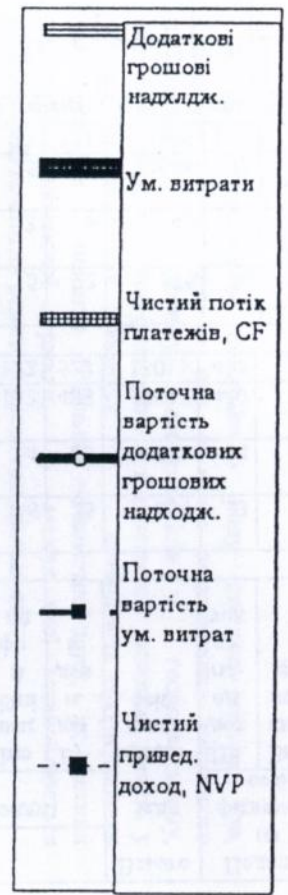
2.17. Економічна ефективність від створення ВЕЗ "Азов'є" у вигляді чистого приведенного доходу, визначена як різниця поточної вартості сукупних грошових доходів до бюджету від підприємств ВЕЗ за весь період її функціонування з урахуванням дії пільгових режимів оподаткування і поточної вартості витрат держави при прямому і посередньому інвестуванні програми створення зони у сумі 193,8 млн. дол. США; внутрішня норма доходу (IRR) інвестиційного проекту створення вільної економічної зони при прямому і посередньому інвестуванні держави 27,7; термін окупності прямих і непрямих інвестицій держави у проект ВЕЗ - 10 років, індекс прибутковості вкладеного капіталу - 1,8. Наведені показники дозволяють зробити висновок про достатній рівень ефективності проекту створення комплексної вільної економічної зони "Азов'є" для України.

3. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Реформування господарської системи України і перехід до ринкових відносин вимагають задіяння нетрадиційних ринкових механізмів, розвитку різних форм економічного співробітництва, активного залучення іноземних інвестицій. Надійним шляхом інтеграції України до міжнародної економічної системи може стати створення

Мал. 2. Етапи розвитку БЕЗ

№	Р	Оподаткування юридичних осіб														Всього від юридичних осіб	Податки на фізичних осіб	Всього від фізичних осіб	В С Ї О Г О
		Прямі податки			Непрямі податки		Інші податки та збори			Внески у державні цільові фонди									
		Податок на прибуток	Плат за землю	Податок на власні ків. транс.	ПДВ	Акциз	МІТ	Місцеві податки та збори	Плата за ресурси	Пенс фонд	Фонд Чорнобиля	Фонд соц. страхув.	Фонд зайнятості	Фонд охорони праці	Інший фонд				

З урахуванням дії пільгових режимів оподаткування

Всього 2 етап	24	0,00	0,01	408	3	8	0,03	10	72	26	10	4	8	6	25	604	23	2	25	629
Всього 3 етап	15	0,00	0,01	251	2	5	0,02	6	44	16	6	3	5	4	15	372	14	1	16	387
Всього 4 етап	639	0,05	0,20	7970	61	169	0,55	192	1426	525	194	88	162	122	488	12037	460	44	504	12541
Разом	678	0,05	0,22	8629	66	182	0,59	208	1542	568	210	95	175	132	528	13013	497	47	544	13557

В разі відсутності БЕЗ

Всього 2 етап	63	0,00	0,01	360	3	8	0,03	9	63	23	9	4	7	5	22	575	20	2	22	598
Всього 3 етап	27	0,00	0,00	153	1	3	0,01	4	27	10	4	2	3	2	9	245	9	1	10	254
Всього 4 етап	290	0,01	0,05	1566	13	35	0,11	39	290	107	40	18	33	25	100	2646	93	9	102	2748
Разом	380	0,01	0,06	2169	16	45	0,15	51	380	141	52	23	44	33	131	3466	122	12	134	3600

По всім видам податків від підприємств, що діють на території, відведеній під БЕЗ (несприятливий сценарій)

Всього 2 етап	21	0,00	0,01	360	3	8	0,03	9	63	23	9	4	7	5	22	533	20	2	22	556
Всього 3 етап	9	0,00	0,00	153	1	3	0,01	4	27	10	4	2	3	2	9	227	9	1	10	236
Всього 4 етап	92	0,01	0,05	1566	13	35	0,11	39	290	107	40	18	33	25	100	2447	93	9	102	2549
Разом	122	0,01	0,06	2169	16	45	0,15	51	380	141	52	23	44	33	131	3208	122	12	134	3341

особливих територіальних формувань у вигляді вільних економічних зон.

3.2. Дослідження понятійного ряду стосовно вільних зон, виявлення притаманих їм рис, а саме: застосування пільгового податкового режиму, відокремленість у господарському, торговельному, валютно-фінансовому відношенні, активна участь у зовнішньоекономічних зв'язках, - дозволяють сформулювати узагальнююче поняття вільної економічної зони, як частини території приймаючої держави, в межах якої встановлюється спеціальний правовий режим економічної діяльності.

3.3. Аналіз світового досвіду по заснуванню і функціонуванню вільних економічних зон свідчить про існування зон різних розмірів, спеціалізації та структури, цілей, закономірностей створення і розвитку, що дозволило згрупувати ВЕЗ, визначивши чотири типи зон - зовнішньоторговельні, спеціалізовані, технологічні та зони економічного розвитку. Запропонована класифікація є основною для встановлення закономірностей розвитку ВЕЗ, підходів до їх проектування і прогнозування.

3.4. Концептуально вирішена проблема просторового проектування вільних економічних зон, для чого використовується методика альтернативного вибору моделі перспективного розвитку території, майбутньої ВЕЗ з урахуванням економічної ефективності для приймаючої країни. При цьому розглядаються не тільки позитивні результати від створення зони, але і негативні, враховуються можливі альтернативні варіанти, визначається економічна доцільність інвестування.

3.5. Для забезпечення державних інтересів у ВЕЗ, підвищення ефективності її діяльності, збереження цільової і функціональної орієнтації зони запропоновано механізм конкурсного відбору суб'єктів підприємництва та їх проєктів, який базується на трьох критеріальних підходах: технічному, фінансовому і економічному. Даються вичерпні положення по організації і проведенню тендеру.

3.6. Враховуючи суттєвість для держави можливих наслідків функціонування зон, в роботі представлена методика оцінки економічної ефективності ВЕЗ для приймаючої держави і прогнозування соціально-економічних показників по альтернативних варіантах. Використання такої методики унеможливило прийняття необґрунтованих рішень щодо дозволу на заснування вільних зон.

3.7. Відстоювання державних інтересів при заснуванні вільних економічних зон з участю іноземних інвесторів забезпечують запропоновані методичні підходи до визначення прибуткової і витратної статей у процесі створення і функціонування ВЕЗ. Розраховуються кількісні значення чистого потоку платежів, які представляють собою різницю поточних доходів та вартості матеріальних активів, що передаються для використання ВЕЗ на весь період її існування і витрат, які несе держава при виборі альтернативного варіанту розвитку території шляхом створення зони. Економічну ефективність інвестування державою вільної зони підтверджують розрахунки системи показників, що застосовуються для оцінки економічної ефективності інвестиційних проєктів.

3.8. У роботі науково обгрунтована сутність проблем соціально-економічного характеру, які виникли у Маріуполі у зв'язку із загальною економічною кризою в Україні. Визначаються шляхи покращення ситуації через активне використання наявних потужностей підприємств, розвинутої транспортної мережі, місцевих природних ресурсів, незайнятої кваліфікованої робочої сили, шляхом створення комплексної торговельно-виробничої вільної економічної зони "Азов'є".

3.9. Розроблено основні положення техніко - економічного обгрунтування ВЕЗ "Азов'є", які підтверджують високу економічність її функціонування. У відповідності з розрахунками, абсолютне значення суми чистого приведенного доходу, як різниці поточної вартості сукупних грошових надходжень до бюджету від підприємств зони за весь період її функціонування з урахуванням дії пільгових режимів оподаткування і поточної вартості витрат держави при прямому і опосередкованому інвестуванні, становить 193,8 млн. дол. США, внутрішня норма доходу інвестиційного проєкту - 27,7; термін окупності інвестицій - 10 років.

4. ОСНОВНІ РАБОТИ, НАДРУКОВАНІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Желудкова О.Н. Проблемы инвестирования свободных экономических зон / Тез. докл. на междунауч.-практич. конф., Мариуполь июнь 1995.-1 п.л.

2. Анализ экономических режимов свободных экономических зон.- Мариуполь: Институт экономико-социокультурных исследований Украины, 1995.-2.1 п.л. (в соавторстве).

3. Будущее свободных экономических зон на Украине. Институт экономико-социокультурных исследований Украины, 1995 - 2.8 п.л. (в соавторстве).

4. Прогноз результативности создания и функционирования СЭЗ, Институт экономико-социокультурных исследований Украины, 1995 - 2.8 п.л. (в соавторстве).

5. Экономико-правовые условия осуществления предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах, Институт экономико-социокультурных исследований Украины, 1995 - 2.8 п.л. (в соавторстве).

6. Обоснование общих положений режима деятельности Мариупольской СЭЗ, Институт экономико-социокультурных исследований Украины, 1995 - 2.1 п.л. (в соавторстве).

7. Результативность создания и функционирования свободной экономической зоны / Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Ширяев А.В.; Приазовский гос. техн. ун-т, Мариуполь, 1996.-23с.: -Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N -1292 - Ук96.

8. Экономические режимы зарубежных свободных экономических зон / Локшин А.Б., Ситковский В.П., Желудкова О.Н., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Приазов. гос. техн. ун-т, Мариуполь, 1996.-19с.: -Рус. Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1291 - Ук96.

9. Предпринимательская деятельность в свободных экономических зонах. Экономико-правовые условия./Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Приазов. гос. техн. ун-т, Мариуполь, 1996.-25с.: -Библиогр.: 13 назв.-Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1288-Ук96.

10. Налогообложение и экономические льготы свободных экономических зон / Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Приазов. гос. техн. ун-т, Мариуполь, 1996.- 8с.: -Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1295-Ук96.

11. Планируемый режим экономической деятельности свободной экономической зоны г. Мариуполя / Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Приазов. гос. техн. ун-т, Мариуполь, 1996.- 8с.: -Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1293-Ук96.

12. Вопросы финансового, экономического и валютного режимов зон свободной экономики /Ситковский В.П., Желудкова О.Н., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.- 9с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1294-Ук96.

13. Проблемы инвестиционной политики в Украине / Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Бинат Е.Ф., Ширяев А.В.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.-6с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N -1290-Ук96.

14. Особенности создания и управления свободной экономической зоной "Азовье" / Локшин А.Б., Ситковский В.П., Желудкова О.Н., Бинат Е.Ф., Хотомлянский А.Л.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.- 6с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1297-Ук96.

15. Функционирование субъектов СЭЗ АЗОВЬЕ - налоговые и таможенные льготы / Локшин А.Б., Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Бинат Е.Ф., Хотомлянский А.Л.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.- 9с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1301-Ук96.

16. Свободная экономическая зона "Азовье" - привлекательность для инвестора / Ситковский В.П., Желудкова О.Н., Бинат Е.Ф., Чаплинская В.М.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.- 5с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1300-Ук96.

17. Инфраструктурные условия и ресурсное обеспечение свободной экономической зоны "Азовье" / Желудкова О.Н., Ситковский В.П., Ширяев А.В., Хотомлянский А.Л.; Призов.гос.техн.ун-т, Мариуполь,1996.- 11с.:Рус.-Деп. в ГНТБ Украины. 05.96., N - 1298-Ук96.

Желудова О.Н. Научно-методические основы оценки народнохозяйственной эффективности создания специальных (свободных) экономических зон.

Диссертацией является рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03. - Управление, планирование и государственное регулирование экономики.

Научно-исследовательский экономический институт Министерства экономики Украины. Киев - 1996.

В данном научном исследовании на базе современных теоретических положений экономической теории, мирового опыта и собственных разработок автора предложены методические подходы по отбору предприятий - субъектов свободной экономической зоны, оценке инвестиционной политики государства при их создании, а также проведено обоснование целесообразности государственного инвестирования проекта свободной зоны "Азовье".

O. Gelndkova Science & methodological base's of macroeconomics efficiency of spesial (free) economic zone.

In this particular research on the modern theoretical base, world experience, author's concepts were proposed methodological approaches of enterprise's selection situated on the free economic zone, state investment appraisals in their creation & made investment efficiency appraisal of free economic zone in Mariupol /FEZ "Azovie"/.

Ключові слова: вільна зона, суб'єкти зони, інвестиції, ефективність.

Автореферат
дисертація на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск:

Л.С.Дорошенко

Підписано до друку 22.11.96. Формат 60х84 1/16. Офсетний друк. Папір офсет.

Ум. друк. арк. 1,16.

Тираж 100 прим. Зам. 403 д.

Мариупольська друк., 341000, м. Мариуполь, вул. Миколаївська, 1.

AB 36.473